

Στα μέσα της δεκαετίας του '70, πολλή φασαρία έγινε για το πότε έζησε ο άνθρωπος των Πετραλώνων, στη Χαλκιδική. Το κρανίο που βρέθηκε στη σπηλιά, δίχασε τους επιστήμονες. Η ενθουσιώδης πλευρά, που εκφραζόταν από τον ανθρωπολόγο Άρη Πουλιανό, το τοποθετούσε γύρω στα 700.000 χρόνια πριν από την εποχή μας. Η πιο συντηρητική άποψη, που απηχούσε τις θέσεις του καθηγητή της Παλαιοντολογίας Ιωάννη Μελέντη, στάθηκε στα 250.000. Και οι δυο θέσεις πρόβαλαν δυνατά επιχειρήματα και κονιορτοποίησαν την παλαιότερη χρονολόγηση που ήθελε να έχει το κρανίο ηλικία 75.000 χρόνων.

Όπως και να 'χει το ζήτημα, η γυναίκα στην οποία ανήκε το κρανίο, είναι ο πρώτος «γνωστός» μας άνθρωπος που πέθανε στη γη της Μακεδονίας αγναντεύοντας το Αιγαίο. Από τότε ως σήμερα, πολύ νερό κύλησε στα ποτάμια που αυλακώνουν τη γη, ανάμεσα στην Πίνδο και τη Ροδόπη. Γύρω στο 9.000 π.Χ. πρέπει να έζησε ο άνθρωπος που πέθανε σε μίαν άλλη σπηλιά. Στο Φράγγθι της Αργολίδας. Ο σκελετός του είναι ο παλαιότερος πλήρης, που ξέρουμε. Πέθανε κι αυτός αγναντεύοντας το Αιγαίο.

Ήταν γύρω στα 6.000 χρόνια π.Χ. όταν αναπτύχθηκαν οι πολιτισμοί της εποχής του Λίθου στο Φράγγθι της Αργολίδας, στην Άργισσα της Θεσσαλίας και στη Νέα Νικομήδεια της Κεντρικής Μακεδονίας. Και οι τρεις με κοινά χαρακτηριστικά: βοσκούσαν αιγοπρόβατα, καλλιεργούσαν μονόκοκκο και δικοκκο σιτάρι, φακές, μπιζέλια, λαθούρι και κριθάρι. Μόνο που οι άνθρωποι στη Νέα Νικομήδεια γνώριζαν και την κεραμική κι έφτιαχναν ως και πήλινα κουτάλια. Πήλινα εργαλεία έφτιαχναν τα ίδια χρόνια και οι άνθρωποι που ζούσαν στην Άνζα, μίαν άλλη περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας. Όμως, ο πολιτισμός της Άνζα έμοιαζε πιο πολύ με αυτόν του Σέσκλου, κοντά στο Βόλο. Όλ' αυτά, γύρω στο 6.000 π.Χ., 8.000 χρόνια πριν από την εποχή μας.

Αναζητώντας ο ερευνητής αρχαίους πολιτισμούς, όσο πίσω, μέσα στον χρόνο, του επιτρέπουν οι γνώσεις μας να ψάξει, δεν μπορεί παρά να σκοντάψει σε ομοιότητες και κοινά χαρακτηριστικά που δένουν τους κατοίκους της Μακεδονίας, της Θεσσαλίας και της Πελοποννήσου. Ομοιότητες στην κουλτούρα, στις συνήθειες, στις γνώσεις, στη λατρεία, στη γλώσσα, στα τοπωνύμια: Πηνειός ποταμός στη Θεσσαλία και τη Μακεδονία, Πηνειός και στην Ηλεία. Άργος στη Μακεδονία, Άργος και στην Πελοπόννησο. Κι αυτό το Άργος είναι που έβαλε το πρώτο αρχαίο ερώτημα: Από την Πελοπόννησο ξεκίνησαν οι Μακεδόνες κι έφτασαν στη Μακεδονία; Ή από τη Μακεδονία κατέληξαν στην Πελοπόννησο; Λάθος δίλημμα πάνω σε μια σωστή προϋπόθεση: την κοινή καταγωγή.

Αυτή την κοινή καταγωγή είναι δύσκολο να την ανιχνεύσουμε στα βάθη των αιώνων της

Εποχής του Λίθου. Ίσως είναι δύσκολο ακόμα και να την επικαλεστούμε. Όμως, τα προϊόντα της ανθρώπινης δράσης είναι εδώ. Οι ομοιότητες και τα κοινά χαρακτηριστικά, όσο πίσω κι αν πάμε, ένα φωνάζουν: οι κάτοικοι της γης ανάμεσα στην Πίνδο και τη Ροδόπη ταίριαζαν πάντα με τους κατοίκους της Θεσσαλίας και της Πελοποννήσου. Όποιοι κι αν ήταν αυτοί. Όπως κι αν λέγονταν. Κι αυτό είναι τόσο αληθινό, όσο και η διαπίστωση του Χάμοντ, καθηγητή στο πανεπιστήμιο του Μπρίστολ, ότι *«η εκάστοτε ισχυρότερη δύναμη στη χερσόνησο του Αίμου φιλοδοξούσε να εξουσιάσει αυτή τη γη*».

Κι ο Χάμοντ (στον τόμο «Μακεδονία» της Εκδοτικής Αθηνών) μιλά για τον 8^ο

αιώνα π.Χ. Και η πρώτη γνωστή σ' εμάς δύναμη, που θέλησε και κατάφερε να εξουσιάσει αυτή τη γη, είναι ένα από τα αρχαία ελληνικά φύλα: Οι Μακεδόνες. Γι' αυτό άλλωστε και το όνομα Μακεδονία. Που σημαίνει "χώρα των Μακεδόνων".

Πού 'θε ξεφύτρωσαν αυτοί; Ο Ησίοδος, η μυθολογία αλλά και οι ίδιοι οι Μακεδόνες βασιλιάδες είχαν τις δικές τους απόψεις για το ζήτημα.

Ένας βοσκός στον Ελικώνα ήταν ο Ησίοδος, όπως τον θέλει η παράδοση. Έζησε ανάμεσα στα 750 και 700 π.Χ. και μάλλον δούλευε για το ιερατείο της εποχής. Ο ίδιος λέει πως μια μέρα, εκεί που έβοσκε τα πρόβατά του, του παρουσιάστηκαν οι Μούσες, τον κατσάδιασαν ως εκπρόσωπο όλων των βοσκών που μόνο στο φαγητό είχαν το νου τους και τον φώτισαν να γράψει τη Θεογονία. Είναι, όπως παρατηρεί ο Γεώργιος Ζευγώλης, η κωδικοποίηση της αρχαίας λατρείας. Και είναι το έπος που έκανε τον Ησίοδο δεύτερο, μετά τον Όμηρο, μεγαλύτερο επικό ποιητή της αρχαιότητας.

Η Θεογονία περιγράφει τη γέννηση των θεών. Κι έχει κι ένα δεύτερο ποίημα, συνέχεια του πρώτου, που μιλά για τα παιδιά που γεννήθηκαν από θεούς και θνητές γυναίκες. Μόνον αποσπάσματα σώθηκαν από αυτή τη συνέχεια, που οι ερευνητές ονόμασαν «Ηοίες» και οι αρχαίοι την ήξεραν ως «Γυναικών κατάλογο». Στο δεύτερο κιόλας από τα αποσπάσματα αυτά, ο ποιητής λέει:

«Τούτη (και αναφέρεται στην Αιθρία) έμεινε έγκυος από τον Δία που αγαπά τους κεραυνούς και γέννησε δυο γιους, τον Μάγνητα και τον Μακεδόνα τον αρματομάχο, που κατοικούσαν εκεί γύρω στην Πιερία και στον Όλυμπο".

Η Αιθρία, η μητέρα τους, ήταν, κατά τη μυθολογία, αδερφή του Έλληνα. Κι ο Έλληνας ήταν πατέρας του Δώρου, του Ξούθου και του Αιόλου, δηλαδή των επωνύμων ηρώων από τους

οποίους, κατά τη μυθολογία, κατάγονται οι Έλληνες.

Τα δυο αδέρφια έγιναν οι επώνυμοι δύο λαών: των Μάγνητων που εποίκησαν τη χώρα, όπου η σημερινή Μαγνησία, και των Μακεδόνων, που έδωσαν το όνομά τους στη Μακεδονία, σύμφωνα πάντα με την ελληνική μυθολογία. Σύμφωνα με την ιστορική έρευνα, Μάγνητες και Μακεδόνες, που ξεχύθηκαν κάποια στιγμή από τα Πιέρια βουνά, είχαν πολλά κοινά σημεία. Ανάμεσα σ' αυτά, το ότι λάτρευαν τον Εταίρειο Δία, είχαν τον ίδιο πολεμικό χορό και μάλλον μιλούσανε την ίδια διάλεκτο.

Πέρασαν περίπου διακόσια χρόνια από τότε που ο Ησίοδος έγραψε για τον Μακεδόνα και τον Μάγνητα. Ήταν στα 500 ή 496 π.Χ., όταν οι Ελλανοδικές των Ολυμπιακών αγώνων βρέθηκαν μπροστά σε μια ένσταση που θυμίζει σημερινές εποχές. Στην Ολυμπία είχαν κατέβει για να μετάσχουν στους αγώνες και αθλητές από τη Μακεδονία έχοντας επικεφαλής τον βασιλιά Αλέξανδρο Α'. Αυτόν που λίγα χρόνια αργότερα, στις Πλαταιές, θα κοινοποιούσε τα σχέδια του στρατηγού των Περσών, Μαρδόνιου, στο ελληνικό στρατόπεδο, επειδή, όπως είπε, «ήταν Έλληνας και δεν ήθελε να δει τις ελληνικές χώρες σκλαβωμένες στους Πέρσες».

Στην Ολυμπία, έπεσε πανικός στους αντιπάλους και κάποιοι πρόβαλαν το επιχείρημα πως οι αγώνες είναι μόνο για Έλληνες. Ο βασιλιάς Αλέξανδρος έπρεπε ν' αποδείξει την ελληνικότητά του, για να μπορέσει ν' αγωνιστεί. Την απέδειξε παρουσιάζοντας το γενεαλογικό του δέντρο. Το παραθέτει συνοπτικά ο Θουκυδίδης στο 2^ο βιβλίο της Ιστορίας του. Το παραθέτει και ο Ηρόδοτος στο 8^ο

βιβλίο της δικής του Ιστορίας: Ήταν γιος του Αμύντα, κι αυτός του Αλκέτα, που ήταν γιος του Αερόπου, κι εκείνος του Φιλίππου (του Α', - ο Β' δεν είχε γεννηθεί ακόμη) κι αυτός του Αργαίου που είχε πατέρα τον Περδικκα. Κι όλοι γνώριζαν πως ο Περδικκας ήταν απόγονος του Τήμενου.

Για να θυμίσουμε, ποιος ήταν ο Τήμενος, πρέπει να πάμε πολύ πίσω, στον χώρο της μυθολογίας. Σύμφωνα με αυτήν, ο Ευρυσθέας έδιωξε τους γιους και τους απογόνους του Ηρακλή από την Πελοπόννησο. Οι Ηρακλείδες βρήκαν φιλοξενία στην Αθήνα του Θησέα, οργανώθηκαν και, τρεις γενιές αργότερα, ξεκίνησαν την εκστρατεία που ονομάστηκε «κάθοδος των Ηρακλειδών». Η εκστρατεία κατέληξε στην κατάκτηση της Πελοποννήσου. Αρχηγοί των Ηρακλειδών ήταν ο Κρεσφόντης, ο Αριστόδημος κι ο πρόγονος του Περδικκα: ο Τήμενος, που του έλαχε η Αργολίδα. Μ' άλλα λόγια, οι βασιλιάδες της Μακεδονίας κατάγονταν από τον Δία και τον Ηρακλή και ήταν τόσο Έλληνες, όσο και οι βασιλιάδες της Σπάρτης και οι Αλευάδες της Θεσσαλίας. Ιστορία, αρχαιολογία και παράδοση δένουν σε μια

σφιχτή πλεξίδα και δεν επιτρέπουν παρερμηνείες.

Η γη των Μακεδόνων ήταν, είναι, και από τους Έλληνες εξαρτάται να παραμείνει ελληνική.

□

Η ταυτότητα της Μακεδονίας□

□

Έκταση: 34.177 τ. χλμ. **Κάτοικοι:** 1.888.850 (2011: 2.393.540)

Το μεγαλύτερο σε έκταση γεωγραφικό διαμέρισμα της Ελλάδας είναι η Μακεδονία. Από βορρά συνορεύει με την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (FYROM) και τη Βουλγαρία, προς την Ανατολή με τη Θράκη, προς τη Δύση με την Ήπειρο και την Αλβανία και προς το Νότο με τη Θεσσαλία, ενώ βρέχεται από το Αιγαίο πέλαγος.

Τα σύνορα Ελλάδας - FYROM περνούν από τη λίμνη Πρέσπα και τα όρη Βαρνούς, Βόρας, Κερκίνη. Τα ελληνοβουλγαρικά σύνορα ορίζονται από τα όρη Κερκίνη, Όρβηλος, Δυτική Ροδόπη και Κούλα. Από την οροσειρά της Κούλας και τον ποταμό Νέστο ορίζονται τα όρια Μακεδονίας και Θράκης. Στα νότια όρια του διαμερίσματος απλώνονται τα όρη Όλυμπος, Πιέρια, Τίταρος, Καμβούνια και Χάσια. Στα δυτικά, υψώνεται η οροσειρά της Βόρειας Πίνδου.

Η Μακεδονία αποτελείται από 13 νομούς: Γρεβενών, Δράμας, Ημαθίας, Θεσσαλονίκης, Καβάλας, Καστοριάς, Κιλκίς, Κοζάνης, Πέλλας, Πιερίας, Σερρών, Φλώρινας και Χαλκιδικής. Ο νομός Γρεβενών είναι σχετικά καινούργιος. Δημιουργήθηκε το 1964 από την ομώνυμη ως τότε επαρχία του νομού Κοζάνης, από τις κοινότητες Δασοχωρίου και Παρασκευής, καθώς και από το Δήμο της Δεσκάτης της επαρχίας Ελασσόνας του νομού Λαρίσης.

Από τον Πλαταμώνα μέχρι τις εκβολές του Νέστου, η Μακεδονία βρέχεται από το Αιγαίο πέλαγος. Βόρεια του ακρωτηρίου του Πλαταμώνα, οι μακεδονικές ακτές (Πιερία) δεν σχηματίζουν κόλπους ή λιμάνια. Αντίθετα οι βόρειες ακτές σχηματίζουν χερσονήσους (Χαλκιδική) και κολπώσεις.

Ο Θερμαϊκός Κόλπος έχει μέγιστο πλάτος 49 μίλια. Διανοίγεται ανάμεσα στη Σηπιάδα και το ακρωτήριο Καναστραίο της χερσονήσου της Παλλήνης. Βρέχει τις ακτές των νομών Λάρισας (Θεσσαλία), Πιερίας, Θεσσαλονίκης και Χαλκιδικής. Η βορειότερη κόλπωση του Θερμαϊκού λέγεται κόλπος της Θεσσαλονίκης.

Στη Χαλκιδική προβάλουν τρεις επιμήκεις χερσονήσοι: της Παλλήνης (Κασσάνδρας), της Σιθωνίας και του Αγίου Όρους.

Η Παλλήνη ή Κασσάνδρα είναι η δυτικότερη από τις τρεις χερσονήσους. Χωρίζεται από την υπόλοιπη Χαλκιδική με τη διώρυγα της Ποτιδαιας. Από τη Σιθωνία χωρίζεται με τον κόλπο της Κασσάνδρας. Πρόκειται για τον Τορωναίο Κόλπο των αρχαίων Ελλήνων. Διανοίγεται σε πλάτος 9 μιλίων ανάμεσα στα ακρωτήρια Άμπελος της Σιθωνίας και Καναστραίο ή Παλιούρι της Παλλήνης.

Η Σιθωνία ονομάζεται αλλιώς και Λόγγος. Δυτικά βρέχεται από τον Κόλπο της Κασσάνδρας και ανατολικά από τον Σιγγιτικό Κόλπο ή κόλπο του Αγίου Όρους. Η χερσονήσος καταλήγει στο ακρωτήριο Άμπελος ή Δρέπανο.

Τη χερσόνησο του Αγίου Όρους ή Άθω βρέχει στις δυτικές ακτές ο Σιγγιτικός Κόλπος. Το πλάτος του είναι 13 μίλια και η είσοδός του 26 μίλια. Τον Άθω με τη Χαλκιδική ενώνει ένας μικρός ισθμός πλάτους 1,25 μιλίου. Είναι ο ισθμός που μετέτρεψε σε διώρυγα ο Ξέρξης για να αποφύγει τον επικίνδυνο περιπλο της χερσονήσου.

Ο κόλπος της Ιερισσού (Ακάνθιος Κόλπος) σχηματίζεται στις ανατολικές ακτές της Χαλκιδικής και στενεύει ανάμεσα στα ακρωτήρια Πλατύ και Ελεύθερα.

Ο Στρυμονικός Κόλπος αρχίζει από το ακρωτήριο Ελεύθερα της Χαλκιδικής και καταλήγει στο ακρωτήριο Απολλωνία της Καβάλας. Το πλάτος του είναι 12 μίλια. Στη θέση Τσάγεζι εκβάλλει ο ποταμός Στρυμόνας, από τον οποίο πήρε το όνομά του και ο κόλπος.

Ο κόλπος της Καβάλας ξεκινά από το ακρωτήριο Βρασίδες, δυτικά, και φτάνει στην Κεραμωτή. Έχει άνοιγμα 15 μιλίων και στο βάθος του βρίσκεται το λιμάνι της Καβάλας. Στα ανατολικά παράλια του κόλπου σχηματίζονται οι λιμνοθάλασσες Αλυκολίμνη, Κεραμωτή, Κερασού και άλλες.

Η Μακεδονία έχει τις περισσότερες και τις μεγαλύτερες λίμνες της Ελλάδας. Οι Πρέσπες και η Δοϊράνη περιλαμβάνονται κατά ένα μέρος τους στην ελληνική επικράτεια. Άλλες λίμνες είναι η Βεγορίτιδα, η Ορεστιάδα (Καστοριάς), η Χειμαδίτιδα, η λίμνη των Πετρών, η Κερκίνη, η Βόλβη και η Κορώνεια (Λαγκαδά).

Μεγάλα και πλούσια σε νερό ποτάμια διασχίζουν τη μακεδονική γη: ο Αλιάκμονας, ο Λουδίας, ο Αξιός και ο Γαλλικός διαρρέουν την πεδιάδα της Θεσσαλονίκης. Ο Στρυμόνας διατρέχει τον Σερραϊκό Κάμπο. Ο Νέστος οριοθετεί την Μακεδονία από τη Θράκη.

Ο Αλιάκμονας είναι η μεγαλύτερος σε μήκος ποταμός της χώρας. Πηγάζει από τις ανατολικές πλαγιές του Γράμμου και από τον Βαρνούντα. Δύο υδάτινοι βραχίονες που κατέρχονται από τον Γράμμο και τον Βαρνούντα συναντώνται στην περιοχή της Καστοριάς και σχηματίζουν τον κυρίως Αλιάκμονα. Ο ποταμός διευθύνεται νοτιοανατολικά διασχίζοντας το λεκανοπέδιο των Γρεβενών. Στρέφεται βορειοανατολικά στην περιοχή Χασίων και Καμβουνίων και εξέρχεται στην περιοχή της Θεσσαλονίκης. Κυριότερος παραπόταμός του είναι ο Βενέτικος που πηγάζει από το όρος Λύγκος.

Ο Αξιός έχει συνολικό μήκος 353 χλμ. Τα 82 ανήκουν στην Ελλάδα, όπου εισέρχεται σε γεωγραφικό σημείο μεταξύ Ειδομένης και Ευζώνων.

Ο Στρυμόνας έρχεται από τα βουλγαρικά βουνά Σκόμιο, Ρίλα και Πιρίν. Εισέρχεται στην Ελλάδα από τα στενά του Ρούπελ.

Ο Νέστος κατηφορίζει από τη βουλγαρική Ρίλα. Διασχίζει από βορειοδυτικά προς τα νοτιοανατολικά το νομό Δράμας και σχηματίζει τα σύνορα της Μακεδονίας με τη Θράκη.

Ο Έδεσσαίος είναι ένας μικρός σε μήκος, αλλά σπουδαίος ποταμός της Δυτικής Μακεδονίας. Πηγάζει από τη λίμνη Νισίου. Στην Έδεσσα, ο ποταμός χωρίζεται σε πολλούς κλάδους που πέφτουν μεγαλοπρεπείς καταρράχτες από το οροπέδιο στην πεδιάδα της Θεσσαλονίκης. Κυριότεροι παραπόταμοί του είναι ο Στραβοπόταμος και το Μεγάλο Ρέμα.

Ανάμεσα στις λίμνες Πρέσπες και το λεκανοπέδιο της Πελαγονίας υψώνεται το όρος Βαρνούς. Οι ψηλότερες κορφές του ανήκουν στη γειτονική FYROM. Στο ελληνικό έδαφος, η οροσειρά είναι λιγότερο δύσβατη. Η ψηλότερη κορφή της φτάνει τα 2.176 μ. Στην οροσειρά του Βαρνούτα ανήκουν: το Βέρνο ή Βίτσι (2.128 μ.) που απλώνεται στα σύνορα των νομών Καστοριάς και Φλώρινας, το Σινιάτσικο ή Άσκιο (2.110 μ.) στις επαρχίες Βόιου και Εορδαίας και το Βούρινο (1.866 μ.) στα σύνορα των νομών Κοζάνης και Γρεβενών.

Ο Βόρας έχει υψηλότερη κορυφή το Καϊμακτσαλάν (2.524 μ.). Νότιες προεκτάσεις του είναι το Πάικο (1650 μ.), το Βέρμιο (2.052 μ.) και τα Πιέρια (2.189 μ.).

Το Πάικο είναι βουνό με πολλές κορυφές να ξεπερνούν τα 1.200 μέτρα. Ορθώνεται βόρεια από την πεδιάδα των Γιαννιτσών και κλείνει από τα ανατολικά την κοιλάδα της Αλμωπίας.

Το μεγαλοπρεπές Βέρμιο χωρίζεται από τον Βόρα με τον αυχένα της Έδεσσας. Ο αυχέννας αυτός είναι από τις γραφικότερες τοποθεσίες της Ελλάδας. Έχει εξαιρετική φυσική καλλονή και εκτείνεται από τη Βεγορίτιδα λίμνη μέχρι την Έδεσσα σε υψόμετρα από 560 μ. στην Άρνισσα μέχρι 320 στην Έδεσσα. Το Βέρμιο είναι πλούσιο σε νερά κυρίως στις δασωμένες ανατολικές πλαγιές του.

Τα Πιέρια δεσπόζουν στην πεδιάδα της Κατερίνης. Η πιο ψηλή κορυφή τους είναι το Φλάμπουρο (2.189 μ.) που βρίσκεται στο κέντρο του ορεινού συγκροτήματος.

Στα δυτικά της Μακεδονίας υψώνονται οι οροσειρές της Βόρειας Πίνδου που αποτελούν τα όρια με την Ήπειρο.

Στην Κεντρική Μακεδονία ορθώνονται η Κερκίνη, ο Βέρτισκος, το Κερδίλιο, η Βόλβη και τα βουνά της Χαλκιδικής.

Η Κερδίνη ή Μπέλες εκτείνεται σε μήκος 70 χλμ. από τον αυχένα του Κωστούρινου μέχρι το φαράγγι του Ρούπελ και την κοιλάδα του Στρυμόνα. Η ψηλότερη κορφή του βρίσκεται στα 2.031 μ. Πιο πέρα, βρίσκονται το Δύσωρο ή Κρούσια (860 μ.) και το Μαυροβούνι (1.179 μ.). Νοτιότερα, ο Βερτίσκος (1.078 μ.) και το Κερδίλιο (982 μ.) που καταλήγει στον Στρυμονικό κόλπο. Τα όρη της Βόλβης δεσπόζουν της ομώνυμης λίμνης.

Η κοιλάδα που στολίζεται από τις λίμνες Κορώνιας (Λαγκαδά) και Βόλβης χωρίζει τα όρη της Χαλκιδικής χερσονήσου, τον Χορτιάτη και τον Χολομώντα.

Ο Χορτιάτης ή Κίσσος (1.201 μ.) ξεκινά από τη βορειοδυτική περιοχή της Θεσσαλονίκης με κορυφές 500 - 550 μ. και συνεχίζει με νοτιοανατολική κατεύθυνση υψώνοντας κορυφές 1.080 και 1.201 μ. Ο Χορτιάτης απλώνεται προς τον μυχό του Θερμαϊκού κόλπου. Σε μια από τις πλαγιές του είναι αμφιθεατρικά χτισμένη η Θεσσαλονίκη, η πρωτεύουσα της Βόρειας Ελλάδας.

Ο Χολομώντας λέγεται και Υψίζωνος. Η ψηλότερη κορφή του βρίσκεται στο κέντρο της Χαλκιδικής και έχει υψόμετρο 1.165 μ. Δικό του βουνό είναι η Μεγάλη Βίγλα ή Κάλωρο που κατευθύνεται στο Θερμαϊκό και μπαίνοντας στη θάλασσα σχηματίζει το ακρωτήριο Καραμπουρνού, το οποίο δεν είναι άλλο από το αρχαίο Αιναίο. Βόρεια από τα Στάγειρα υψώνεται το Στρατωνικό Όρος (820 μ.). Οι βόρειες παραφυάδες του χωρίζονται από το Κερδύλιο και τα όρη της Βόλβης με τα στενά της Ρεντίνας. Εκεί υπάρχουν αρχαιολογικά ευρήματα της Εγνατίας Οδού. Ο Ρήχιος ποταμός διασχίζει τα στενά της Ρεντίνας ξεκινώντας από τη Βόλβη και καταλήγοντας στον Στρυμόνα.

Οι ανατολικές προεκτάσεις του Χορτιάτη και το Κάλωρο του Χολομώντα περιβάλλουν την κοιλάδα του Ανθεμούντα ή Καλαμαριάς.

Στα τρία πόδια που προβάλλουν από τον κύριο κορμό της Χαλκιδικής χερσονήσου προβάλλουν άλλα βουνά:

Στην Κασσάνδρα, ο Άγιος Ηλίας (348 μ.) και τα Λειβαδάκια (353 μ.). Στη Σιθωνία, ο Ίταμος (753 μ.). Στον Άθω, το Άγιο Όρος (2.033 μ.).

Το ορεινό συγκρότημα της Ροδόπης περιλαμβάνει τον Όρβηλο και την κυρίως Ροδόπη. Ο Όρβηλος αποτελεί τη νότια παραφυάδα της Ρίλας και του Πιριν. Επί ελληνικού εδάφους, η ψηλότερη κορυφή του είναι το Φαλακρό όρος (2.111 μ.) στο νομό Δράμας.

Το Παγγαίο Όρος χωρίζει τις πεδιάδες της Δράμας και των Σερρών. Απλώνεται σε μήκος 40 χλμ. και πλάτος 20 χλμ. Μεταξύ Παγγαίου και Μενιοκίου διαμορφώνεται το στενό του Αγγίτη. Ο Αγγίτης είναι μεγάλος παραπόταμος του Στρυμόνα. Βγαίνει από την κοιλάδα της Δράμας και εισέρχεται στην κοιλάδα των Σερρών διασχίζοντας μια βραχώδη κλεισούρα 7 χιλιομέτρων. Μια μακρόστενη πεδιάδα απλώνεται ανάμεσα στο Παγγαίο και το παράλληλο προς αυτό παραλιακό όρος Σύμβολο. Ονομάζεται Τάφρος της Ελευθερούπολης και καταλήγει στην κλεισούρα του Ορφανίου.

Η Ροδόπη, το κεντρικό της τμήμα που συνήθως αναφέρεται ως κυρίως Ροδόπη, ξεκινά από τον Νέστο και προχωρεί μέσα στη Θράκη. Εκεί που τα γεωγραφικά διαμερίσματα της Μακεδονίας και της Θράκης συναντώνται με τη Βουλγαρία, βρίσκεται η κορυφή της Κούλας.

Η Μακεδονία, αν και κατ' εξοχήν ορεινή περιοχή, έχει μεγάλες πεδιάδες:

Το λεκανοπέδιο της Πελαγονίας ή πεδιάδα Μοναστηρίου - Φλώρινας - Κοζάνης βρίσκεται σε υψόμετρο 500 με 600 μέτρων. Στο δυτικότερο τμήμα της Μακεδονίας σχηματίζονται οι λεκάνες της Καστοριάς και των Γρεβενών.

Η πεδιάδα της Θεσσαλονίκης ονομάζεται και Καμπανία. Διαμορφώθηκε από τις προσχώσεις των ποταμών Αλιάκμονα, Λουδία, Αξιού και Γαλλικού, που εκβάλλουν στο Θερμαϊκό Κόλπο. Από τα γύρω βουνά κατεβαίνει ένα πλήθος παραποτάμων. Το μήκος της είναι 60 χλμ. και το μέγιστο πλάτος της 50 χλμ.

Το λεκανοπέδιο των Σερρών επικοινωνεί βορειοδυτικά με την πεδιάδα της Θεσσαλονίκης μέσω της κοιλάδας των Ποροΐων (μεταξύ Κερκίνης και Δύσωρου). Ανατολικά συνεχίζεται με την πεδιάδα της Δράμας.

Η πεδιάδα της Δράμας χωρίζεται από αυτήν της Χρυσούπολης με τα όρη της Λεκάνης.

Το κλίμα της Μακεδονίας είναι μεσογειακό στα παράλια και ηπειρωτικό στο εσωτερικό. Όμως οι ηπειρωτικές επιδράσεις είναι οι ισχυρότερες σε όλη τη Β. Ελλάδα με εξαίρεση τα παράλια των νομών Κατερίνης και Χαλκιδικής. Οι χειμώνες είναι ψυχρότεροι με συχνούς παγετούς και τα καλοκαίρια πιο θερμά. Οι βοριάδες που είναι οι συχνότεροι άνεμοι, εισβάλλουν από τις κοιλάδες του Αξιού, του Στρυμόνα και του Νέστου και τους χειμώνες κάνουν ακόμα πιο έντονο το κρύο στα πεδινά της Θεσσαλονίκης, των Σερρών και της Δράμας. Οι θερμοκρασίες είναι από τις χαμηλότερες που σημειώνονται στην Ελλάδα.

Η απογραφή του 2001 έδειξε ότι ο πληθυσμός της Μακεδονίας αυξήθηκε την τελευταία δεκαετία κατά 195.815 κατοίκους. Μαζί με τη Θράκη, ανέρχεται σε 2.769.839 κατοίκους έναντι 2.574.024 που είχαν απογραφεί το 1991.

□

Η ιστορία της Μακεδονίας

□

Η πορεία των Μακεδνών ν:

Η αρχαιολογική και η ιστορική έρευνα οδήγησαν στο συμπέρασμα πως ο σχηματισμός των Δωριέων συντελέστηκε κατά τη διάρκεια της 2^{ης} π.Χ. χιλιετίας και ως τα μέσα του ΙΓ' αιώνα. Τόπος η κεντρική Στερεά. Συστατικά τους πολλά κι ανάμεσά τους ένας κλάδος των Μακεδνών, που έφτασε στην περιοχή, το αργότερο ως τα 1400 π.Χ. Ένας άλλος κλάδος

των Μακεδνών εγκαταστάθηκε στα βουνά της Πιερίας, απ' όπου ένα κομμάτι (οι Μάγνητες) αποσπάστηκε κι έφτασε στη χώρα που ονομάστηκε Μαγνησία. Ο κύριος όγκος των Μακεδνών έμεινε στην Πιερία κι έγινε γνωστός ως Μακεδόνες. Γι' αυτό και ο Ησίοδος θεωρούσε τον Μακεδόνα και τον Μάγνητα αδέρφια κι ανίψια του Έλληνα. Γι' αυτό και ο βασιλιάς Αλέξανδρος Α' απέδειξε πως ήταν απόγονος του Ηρακλή, όπως και οι Σπαρτιάτες βασιλιάδες.

Πριν να φτάσουν στα βουνά της Πιερίας, οι Μακεδνοί εντοπίζονται στη Λάκμο της Πίνδου και οι Βοιωτοί στο όρος Βοιον, της Πίνδου επίσης, γράφει ο Μιχάλης Σακελλαρίου και τοποθετεί την εποχή αυτή γύρω στα 2.300 με 2.100 π.Χ. Στο γεγονός αυτό αποδίδει ο Σακελλαρίου τη διπλή αναφορά του Ηροδότου, ότι οι Μακεδνοί κατάγονται από την Πίνδο, αν και είναι μάλλον απίθανο να γνώριζε ο πατέρας της Ιστορίας, τι γινόταν 1800 χρόνια πριν από την εποχή του. Ο Αδαμάντιος Θεοφίλου παραπέμπει την αναφορά αυτή του Ηροδότου στη μία από τις τέσσερις πόλεις της Δωρικής τετράπολης (Ερινεός, Βοιον, Κυτίνιον και Πίνδος).

Πάντως, όποιο απ' τα δυο κι αν εννοεί ο Ηρόδοτος, ένα είναι σίγουρο: Πως ο πατέρας της Ιστορίας δικαιώθηκε από τα ευρήματα. Κι ο Ηρόδοτος σημειώνει πως στο «δωρικό και μακεδνό» έθνος ανήκουν οι Λακεδαιμόνιοι, οι Κορίνθιοι, οι Σικυώνιοι, οι Επιδαύριοι και οι Τροιζήνιοι.

Άλλωστε, η αφήγηση του Ηροδότου, για το πως δημιουργήθηκαν οι Δωριείς, δε διαφέρει και πολύ από την πραγματικότητα που αποκάλυψε η ιστορική έρευνα. Γράφει για τους Λακεδαιμόνιους:

«Στον καιρό της βασιλείας του Δευκαλίωνα, κατοικούσαν στην περιοχή της Φθιώτιδας, ενώ στον καιρό του Δώρου, γιου του Έλληνα, κατοικούσαν στην περιοχή, γύρω στην Όσσα και στον Όλυμπο, που ονομάζεται Ιστιαιώτιδα. Κι όταν τους ξεσήκωσαν από εκεί οι Κάδμιοι, κατοίκησαν στην Πίνδο με το όνομα Μακεδνοί. Από δω πάλι, μετατοπίστηκαν στην Δρυοπίδα κι, όταν ήρθαν στην Πελοπόννησο, πήραν το όνομα Δωριείς ».

Σήμερα, δεν είναι λίγοι όσοι πιστεύουν ότι Αχαιοί και Δωριείς δεν ξεχώριζαν, εκτός ίσως από το ότι οι Δωριείς ήταν οι επαρχιώτες του μυκηναϊκού κράτους, εκεί γύρω από τη Δωρίδα και τη Φθιώτιδα. Και ότι προχώρησαν νότια μετά την κατάρρευση της μυκηναϊκής κυριαρχίας. Τοπωνύμια, μύθοι και παραδόσεις συνηγορούν σ' αυτό.

Ο Πηνειός υπάρχει στην Πελοπόννησο, τη Θεσσαλία και τη Μακεδονία. Το Άργος στην Πελοπόννησο και τη Μακεδονία. Η Πίνδος στην Ήπειρο, όπου συναντιόνται για πρώτη φορά οι Μακεδνοί, αλλά και στη Δωρίδα ως μέλος της δωρικής τετράπολης. Ορέστης στο Άργος, Ορεστικό στη Μακεδονία, όπου η περιοχή γύρω από την Καστοριά ονομαζόταν Ορεστίς και θεωρήθηκε κοιτίδα της μακεδονικής δυναστείας των Τημενιδών. Και ο Τήμενος ήταν από τους αρχηγούς της καθόδου των Ηρακλειδών και του έλαχε το Άργος. Λεβάδεια έχουμε στη Βοιωτία, Λεβαία ονομάζεται η αρχαία πόλη της Μακεδονίας που ήταν, κατά τον Ηρόδοτο, ο πρώτος σταθμός του Περδίκκα και των αδερφών του, όταν έφυγαν από το Άργος. Και από τη Λεβαία, λέει ο Ηρόδοτος, έφυγαν σκαστοί ο Περδίκκας και τ' αδέρφια του. Και η ιστορία τους βρίσκει στα Πιέρια βουνά. Από κει ξεχύθηκαν οι Μακεδόνες ανάμεσα στα 700 με 650 π.Χ. Εκεί τους άφησε ο Ησίοδος, όταν πέθανε, γύρω στα 700 π.Χ. Τον Περδίκκα ονόμασε έβδομο πρόγονό του ο Αλέξανδρος Α' γύρω στα 500 π.Χ. και οι επτά γενιές πίσω μας φέρνουν στο 710 π.Χ.

Οι Μακεδόνες στις Αιγές:

Γύρω στα 650 π.Χ., οι Μακεδόνες του Περδίκκα ξεχύθηκαν από τα Πιέρια βουνά στον κάμπο της Ημαθίας, κατέκτησαν τη δυτική πλευρά του και ίδρυσαν πρωτεύουσά τους τις Αιγές, εκεί όπου η σημερινή Έδεσσα. Τουλάχιστον τέσσερις πόλεις υπήρχαν με το όνομα αυτό (Αιγές) στην αρχαιότητα: Η μακεδονική, η αχαϊκή κοντά στο σημερινό Διακοφτό, η αιολική στα βόρεια της Σμύρνης και η ευβοϊκή κοντά στο σημερινό χωριό Λίμνη.

Μια παράδοση θέλει τις Αιγές να προϋπήρχαν τουλάχιστον πενήντα με εκατό χρόνια. Σύμφωνα με αυτήν, την πόλη ίδρυσε ο Κάρανος, που ήταν κι ο γενάρχης των βασιλιάδων της Μακεδονίας. Κατά την παράδοση, ήταν αδερφός ή γιος του Φειδωνα, βασιλιά του Άργους, που ξέρουμε ότι έζησε τον Η' π.Χ. αιώνα. Ο Κάρανος έφυγε από την πατρίδα του, έφτασε στη Μακεδονία κι, ακολουθώντας τις επιταγές κάποιου χρησμού του μαντείου των Δελφών, πήρε από πίσω ένα κοπάδι κασίκες (αιγες). Εκεί που οι κασίκες έπεσαν να κοιμηθούν, ο Κάρανος έκτισε τις Αιγές.

Αλλά και για τον Περδίκκα υπήρχε χρησμός του μαντείου των Δελφών. Κατόπιν εορτής, όπως σημειώνει ο Χάμοντ του πανεπιστημίου του Μπρίστολ. Ο χρησμός έλεγε πως ο

Περδίκκας έπρεπε να χτίσει την πρωτεύουσά του εκεί που θα έβρισκε κασίκες να κοιμούνται. Η περιοχή, λέει ο Ηρόδοτος, ήταν γνωστή ως «κήποι του Μίδα», όπου φύτευαν ευωδιαστά τριαντάφυλλα με εξήντα πέταλα καθένα. Από πάνω, συμπληρώνει, υπάρχει το Βέρμιο, «απάτητο από τον αδιάκοπο χειμώνα που επικρατεί».

Πάνω από 150 χρόνια αργότερα, όταν ο Ξέρξης εκστράτευσε στην Ελλάδα, στρατοπέδευσε για λίγο στο κομμάτι της Μακεδονίας που ονομαζόταν Μακεδονίς, όπως μας λέει ο Ηρόδοτος. Και Μακεδονίς ονομαζόταν η περιοχή ανάμεσα στον Αλιάκμονα και τον Αξιό. Ήταν τα πρώτα όρια του βασιλείου των Μακεδόνων, αφ' ότου διάβηκαν τον Λουδία. Κι ο Θουκυδίδης απλώνει τη Μακεδονία της εποχής του, από την Πίνδο ως τις ανατολικές πεδιάδες του Στρυμόνα κι από την παραλία ως τη Δοϊράνη.

Φερσίματα περσικά και ελληνικά:

Είναι οι καιροί που οι Πέρσες προσπαθούσαν να επεκταθούν δυτικά. Οι Πέρσες πάντοτε φέρνονταν «περσικά». Οι Μακεδόνες όμως φέρθηκαν «ελληνικά».

Ο Πέρσης στρατηγός, Μεγάβαζος, έστειλε τους επτά αμέσως μετά απ' αυτόν αξιωματικούς στον βασιλιά Αμύντα της Μακεδονίας, ζητώντας «γην και ύδωρ». Ο Ηρόδοτος περιγράφει, τι έγινε:

Οι επτά αξιωματικοί φιλοξενήθηκαν με τιμές, ως πρέσβεις, σύμφωνα με τα ελληνικά έθιμα. Έφαγαν και ήπιαν όσο άντεχαν αλλά είχαν παράπονα. Ήθελαν στο τραπέζι και γυναίκες. Μάταια, ο Αμύντας προσπάθησε να τους πείσει πως οι γυναίκες μένουν χωριστά, όπως παντού στην Ελλάδα. Οι Πέρσες επέμεναν.

Υποκύπτοντας στους νόμους της φιλοξενίας, ο Αμύντας έφερε τις γυναίκες στο δείπνο. Τις κάθισε στη σειρά, απέναντι από τους Πέρσες που και πάλι παραπονήθηκαν: Τις ήθελαν πλάι τους. Έγινε κι αυτό και οι Πέρσες άρχισαν να επωφελούνται, με χειρονομίες. Τότε, μπήκε στη μέση ο γιος του Αμύντα, ο κατοπινός βασιλιάς Αλέξανδρος Α' στον οποίο ήδη

αναφερθήκαμε. Είπε στους Πέρσες πως θα στείλει τις γυναίκες να λουστούν για να είναι πιο περιποιημένες, τις έδιωξε κι έφερε στη θέση τους οπλισμένους νέους με γυναικεία ρούχα. Όταν οι αξιωματικοί του Μεγάβαζου ξανάρχισαν τις χειρονομίες, οι οπλισμένοι Μακεδόνες τους έσφαξαν. Κανένας ποτέ δεν έμαθε, τι απέγιναν, κι ο Μεγάβαζος αναγκάστηκε να στείλει νέους πρεσβευτές, να ζητήσουν «γην και ύδωρ».

Είναι άλλωστε γνωστό πως οι Πέρσες ονόμαζαν Ίωνες όλους τους Έλληνες. Σε περσική επιγραφή του 513 π.Χ., όπου αναφέρονται οι υποτελείς τους στην Ευρώπη, υπάρχουν και οι «Ίωνες με κάλυμμα κεφαλής σαν ασπίδα». Κι αυτό το σαν ασπίδα κάλυμμα κεφαλής αναγνωρίστηκε στα μακεδονικά νομίσματα. Άλλωστε, σε νεότερη όμοια επιγραφή, του 478 π.Χ., όταν οι Μακεδόνες πολεμούσαν εναντίον των Περσών, οι Ίωνες με κάλυμμα κεφαλιού σαν ασπίδα δεν αναφέρονται. Κι ο Μέγας Αλέξανδρος, 150 χρόνια αργότερα, μιλούσε στους Πέρσες ως εκπρόσωπος των «Μακεδόνων και των άλλων Ελλήνων». Ως εκπρόσωπος των Μακεδόνων και των άλλων Ελλήνων υπέγραψε συνθήκη με τον Αννίβα και ο Φίλιππος Ε', όπως αναφέρει ο ιστορικός Πολύβιος. Οι περισσότερες πηγές σημειώνουν πως οι Μακεδόνες θεωρούσαν τους εαυτούς τους Έλληνες. Έλληνες τους ήθελαν και οι κάτοικοι της υπόλοιπης αρχαίας Ελλάδας. Ως Έλληνες τους γνώριζαν και οι Πέρσες στην Ανατολή, ως Έλληνες και οι Καρχηδόνιοι στη Δύση. Στα ελληνικά φύλα τους κατατάσσει και η έρευνα των εθολόγων. Ελληνική διάλεκτο μιλούσαν κι ο Μέγας Αλέξανδρος για τη διάδοση της ελληνικής γλώσσας ενδιαφερόταν, όταν κατακτούσε την Περσία.

Η Μακεδονία της αρχαιότητας:

Αρχικά, το βασίλειο των Μακεδόνων κατείχε ελάχιστη γη από τη συνολική της Μακεδονίας. Η συνεχής ανάπτυξή του όμως έφτασε και, επί Φιλίππου, ξεπέρασε τα φυσικά της όρια. Αυτή η διαδοχική εξάπλωση του βασιλείου των Μακεδόνων δημιούργησε δυσκολίες στους αρχαίους συγγραφείς που συχνά συνέχχαν τα σύνορα του κράτους με τα γεωγραφικά της Μακεδονίας. Ο Στράβων (67 π.Χ. – 23 μ.Χ.) τοποθετούσε τα δυτικά όρια της Μακεδονίας στον Πυλώνα, σταθμό της Εγνατίας οδού στην εποχή του, και τα ανατολικά στον ποταμό Στρυμόνα, όπως και ο Θουκυδίδης (470 – 395 π.Χ.). Ο Θουκυδίδης όμως έζησε πριν και ο Στράβων μετά τον Φίλιππο Β' που είχε επεκτείνει το βασίλειο των Μακεδόνων ως τον Νέστο (και σήμερα όριο ανάμεσα στη Μακεδονία και τη Θράκη).

Για όλους, νότια σύνορα της Μακεδονίας ήταν ο Πηνειός ποταμός και τα βουνά Όλυμπος,

Καμβούνια, Πίνδος. Ο Πτολεμαίος Κλαύδιος (Β' μ.Χ. αιώνας) ορίζει βόρεια σύνορα της Μακεδονίας το (αλβανικό σήμερα) Δυρράχιο και τους Στόβους (στα βόρεια της Πελαγονίας, κοντά στο Μοναστήρι), νότια την Οίτη και τον Μαλιακό κόλπο (περιλαμβάνοντας έτσι σ' αυτήν και ολόκληρη τη Θεσσαλία) και ανατολικά τον ποταμό Νέστο. Πιο έντιμος, ο Ρωμαίος Τίτος Λίβιος (59 π.Χ. – 17 μ.Χ.) γράφει: «Ποια έκταση κατέχει η Μακεδονία το αγνοούν ακόμα και οι ίδιοι οι Μακεδόνες».

Η Μακεδονία του Περδίκκα Α' :

Υπάρχει όμως η δυνατότητα να οριοθετηθεί το βασίλειο των Μακεδόνων σε τρεις χρονικές στιγμές: 1. Επί Περδίκκα Α' (650 π.Χ.). 2. Επί Αλεξάνδρου Α' (500 π.Χ.). Και 3. Επί Φιλίππου Β' (350 π.Χ.).

Επί Περδίκκα, περιλάμβανε της εξής έξι περιοχές:

Ημαθία: Αρχικά ονομαζόταν έτσι όλη η πεδιάδα ως τον Θερμαϊκό κόλπο. Όταν την κατέλαβαν οι Μακεδόνες, με το όνομα αυτό προσδιοριζόταν η περιοχή ανάμεσα στους ποταμούς Λουδία και Αλιάκμονα. Κι επειδή στην περιοχή αυτή δημιουργήθηκε ο πυρήνας του βασιλείου, την είπαν και Μακεδονία. Περιλάμβανε τις πόλεις **Αιγές**, αρχαία πρώτη πρωτεύουσα και ιερή τοποθεσία όπου θάβονταν οι βασιλιάδες,

Βέροια

Κίτιο

(Νάουσα) κ.ά.

Πιερία: Ονομαζόταν έτσι από τους παλιούς της κατοίκους, Πίερες, που, μετά την μακεδονική κατάκτηση, εκδιώχτηκαν στους πέρα από τον ποταμό Στρυμόνα πρόποδες του Παγγαίου. Εκτεινόταν στην παραλία, νότια της Ημαθίας, από τον Αλιάκμονα ως τον Όλυμπο και τον ποταμό Πηνειό. Περιλάμβανε τις αρχαιότερες αποικίες των Ερετριέων, παραλιακές

Μεθώ νη

(σημερινό Ελευθεροχώρι) και

Πύδνα

(Κίτρο), το περίφημο

Δίον

που ο βασιλιάς Αρχέλαος στόλισε με ωραία κτίρια, ιδρύοντας εκεί και τους αγώνες των Μουσών, το

Λειβηθρον

(Λειβήθρα), την

Πίμπλεια

, το

Ηράκλειον

(σημερινός Πλαταμώνας) κ.ά.

Βοττιαία: Ονομαζόταν έτσι από τους Βοττιαίους που αναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν στη Χαλκιδική, όταν οι Μακεδόνες κατέκτησαν την περιοχή. Βρισκόταν στην περιοχή ανάμεσα στους ποταμούς Αξιό και Λουδία, βορειοανατολικά της Ημαθίας (σημερινά Γιαννιτσά κι ένα τμήμα της Γευγελής), και περιλάμβανε τις πόλεις **Πέλλα**, πρωτεύουσα του βασιλείου από την εποχή του Αρχέλαου κι έπειτα, Ιχνές, Άλωρος, Κύρρος, Αμυδώνα (αναφέρεται και από τον Όμηρο), Εύρωπος, Αταλάντη, Γορτυνία και Ειδομένη (σημερινή Γευγελή).

Μυγδονία: Περιοχή των Ηδώνων που μετά την άφιξη των Μακεδόνων μετανάστευσαν πέρα κι αυτοί από τον Στρυμόνα. Εκτεινόταν από τη Βοττιαία και τον Αξιό ως τον ποταμό Γαλλικό (τότε, Εχέδωρο) και την κοιλάδα της Καλαμαριάς (τότε, του Ανθεμούντα). Επί Αλεξάνδρου Α', η Μυγδονία έφτανε ως τον κόλπο του Στρυμόνα. Πόλεις εκεί υπήρχαν οι

Απολλωνία

(κοντά στη λίμνη Βόλβη), η

Αρέθουσα

(κοντά στον Ρήχιο ποταμό), η

Θέρμη

(κοντά στη μετέπειτα Θεσσαλονίκη), από την οποία ο κόλπος ονομάστηκε Θερμαϊκός, κ.ά.

Εορδαία: Ονομαζόταν έτσι από τους παλαιότερους κατοίκους της, Εορδείς, κι απλωνόταν δυτικά της Ημαθίας και του Βέρμιου ως τη Βεγορίτιδα λίμνη. Περιλάμβανε τις πόλεις

Βέγορα

,

Άρνισσα

,

Εορδαία

κ.ά.

Αλμωπία: Ονομαζόταν έτσι από τους παλαιότερους κατοίκους της, Άλμωπες, και περιλάμβανε την ορεινή περιοχή των μετέπειτα Μογλενών, βορειοδυτικά της Εορδαίας. Πόλεις της ήταν οι **Ύψαλος, Εύρωπος, Όρμας** κ.ά.

Η Μακεδονία του Αλεξάνδρου Α΄:

Στα χρόνια του Αλέξανδρου Α΄, το βασίλειο της Μακεδονίας είχε απλωθεί προς τα ανατολικά και τα νότια. Σ' αυτό, περιλαμβάνονταν, εκτός από τις έξι αρχικές, και οι εξής πέντε περιοχές:

Κρηστωνία: Οι παλιοί κάτοικοί της, Κρήστωνες, είχαν εγκατασταθεί στη Χαλκιδική, γύρω από την Όλυθο, και στη χερσόνησο του Άθω (τότε, Ακτή). Απλωνόταν βορειοανατολικά στη Μυγδονία κι είχε κύρια πόλη την **Κρήστωνα**.

Βισαλτία: Ονομαζόταν έτσι από τους Βισάλτες, παλαιότερους κατοίκους της, αποτελούσε συνέχεια της Κρηστωνίας κι έφτανε ως τον Στρυμόνα (σημερινά Σωχός και Νιγρίτα). Το παλιό βασίλειο των Βισαλτών απλωνόταν σε όλη τη Χαλκιδική. Πόλεις της ήταν η

Βισαλτία

και οι

Άργιλος

(στον Στρυμονικό κόλπο),

Κερδύλιο

(απέναντι από την Αμφίπολη),

Όσσα

(σημερινός Σωχός),

Βέργα

κ.ά.

Ελιμία ή Ελιμιώτιδα: Η χώρα των Ελιμιωτών, δυτικά της Πιερίας και νότια της Εορδαίας, στην πεδιάδα του Αλιάκμονα. Εκτεινόταν ως τα Καμβούνια στον νότο και ως την Πίνδο δυτικά, διαγράφοντας τα σύνορα της Μακεδονίας με τη Θεσσαλία από τη μια πλευρά και την Ιλλυρία από την άλλη. Πόλεις της ήταν η ομώνυμη της περιοχής,

ΕΛ

ιμία

, και οι

Αιανή

,

Φυλακές

,

Εράτυρα

κ.ά. Οι κάτοικοι της περιοχής, αρχικά δέχτηκαν την επικυριαρχία του Αλεξάνδρου Α' αλλ' αργότερα προσαρτήθηκαν στο βασίλειο.

Ορεστίς: Η χώρα των Ορεστών. Αρχικά, το όνομα δινόταν σε ολόκληρη την ορεινή περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας αλλά αργότερα περιορίστηκε στην Καστοριά και τα γύρω της ως την Κορυτσά. Περιλάμβανε τις πόλεις **Κήλητρο** (σημερινή Καστοριά) και **Άργος**.

Λυγκηστίς ή Λύγκος: Η χώρα των Λυγκιστών, εκεί όπου βρίσκεται σήμερα η πεδιάδα του Μοναστηρίου, γύρω από τη λίμνη Πρέσπα κι ως την ανατολική όχθη της Αχρίδας (Λυχνίτιδας, τότε). Στην περιοχή, αργότερα, ο Φίλιππος έκτισε τη σπουδαία πόλη

Ηράκλεια

, Πελαγονία επί Ρωμαίων, Μοναστήρι σήμερα (στο κράτος της FYROM).

Η Μακεδονία του Φιλίππου Β':

Τα όρια του βασιλείου των Μακεδόνων, ο Φίλιππος Β' τα διεύρυνε προς τα βόρεια και προς τα ανατολικά. Στα βόρεια προστέθηκαν οι περιοχές Πελαγονία και Παιονία και στα ανατολικά οι Σιντική, Οδομαντική, Ηδωνίδα, φτάνοντας το βασίλειό του ως τον Νέστο. Οι νέες περιοχές ήταν:

Πελαγονία: Χώρα των αρχαίων Πελαγόνων, βόρεια της Λυγκιστιδας, στη δυτική όχθη του Αξιού και ως την ανατολική όχθη της Αχρίδας, με βορεινό της όριο το βουνό Βόρας. Πόλεις της ήταν οι **Στόβοι, Πισσαίο, Αλαλκομενές, Στύβαρα, Βρυάνιος** κ.ά.

Παιονία: Χώρα των Παιόνων (στο σημερινό Κιλκίς) που όμως ουδέποτε υπέταξε πραγματικά ο Φίλιππος, αν και τους νίκησε στις δυο μάχες που έδωσε εναντίον τους. Οι βασιλιάδες των Παιόνων άλλοτε δέχονταν την επικυριαρχία των Μακεδόνων και άλλοτε όχι. Προσάρτησή τους ποτέ δεν έγινε.

Σιντική: Βρισκόταν βόρεια στη Βισαλτία και ανατολικά της Κρηστωνίας και της Νότιας Παιονίας ως τον Στρυμόνα και το βουνό Όρβηλος. Περιλάμβανε τις πόλεις **Ηράκλει**, **Τρίστ**, **Π**
α
ολο
αροικόπολη
,
Γαρησ
κ
ό
κ.ά.

Οδομαντική: Από τους Οδόμαντες που την κατοικούσαν. Εκτεινόταν ανατολικά από τη Σιντική ως το Νευροκόπι και τον Νέστο. Κατοικούσαν σ' αυτή και οι Σιρριοπαίονες με κυριότερη πόλη τους τις **Σίρρες** (σημερινές Σέρρες). Άλλη πόλη ήταν η **Σκοτού**
σα

Ηδωνίδα: Η πλούσια περιοχή του λαού των Ηδωνών του Παγγαίου, ως την παραλία, νότια της Οδομαντικής και ανατολικά της Βισαλτίας, από τον Στρυμόνα ως τον Νέστο. Οι Πίερες που εκδιώχτηκαν από την Πιερία, έκτισαν εκεί μια δεύτερη Μεθώνη, ενώ υπήρχε και η πόλη Ηδωνίδα, αρχαιότερη γνωστή μας εστία της λατρείας του Διονύσου, του Απόλλωνα Ήλιου και του Ορφέα.

Ο Φίλιππος συμπλήρωσε και την κατάκτηση της Χαλκιδικής. Έτσι, στην εποχή του, το βασίλειο της Μακεδονίας απλωνόταν από τον Νέστο ως την Πίνδο (Γράμμο και Τύμφη) κι από τον Πηνειό και το Αιγαίο ως την οροσειρά στη συμβολή των ποταμών Αξιού και Εριγώνα και το βουνό Βόρας.

□

(Έθνος της Κυριακής, 2001 – 2002) (τελευταία επεξεργασία, 12.12.2010)